



VALSTS POLITIKAS PĀRSKATS UN ANALĪZE

## GALVENĀS ATZIŅAS DARBAM AR VALSTĪM UN VALSTU LABĀ — POLITIKAS KOPSAVILKUMS

### IEVADS

Eiropas Speciālās un iekļaujošās izglītības aģentūras (Aģentūra) mērķis ir sniegt dalībvalstīm atbalstu attiecībā uz iekļaujošas izglītības politikas izstrādi un sekmīgu ieviešanu. Viss darbs ar dalībvalstīm atbalsta Aģentūras centienus būt aktīviem politiku izmaiņu dalībniekiem. Viss Aģentūras darbs atbilst tās galīgajam redzējumam attiecībā uz iekļaujošas izglītības sistēmām: visiem dažāda vecuma izglītojamajiem ir jānodrošina jēgpilnas, augstas kvalitātes izglītības iespējas vietējā sabiedrībā kopā ar izglītojamo draugiem un vienaudžiem.

No 2014. līdz 2021. gadam Aģentūra veica **Valsts politikas pārskata un analīzes** (CPRA) darbu. CPRA piedāvāja Aģentūras dalībvalstīm individualizētu informāciju par iekļaujošas izglītības politikas sistēmām. Aģentūras vispārīgie secinājumi un izvaddati tika arī analizēti plašākā Eiropas un starptautiskās politikas kontekstā attiecībā uz izglītību un iekļaušanu.

CPRA sniedza valstu politikas veidotājiem atbalstu attiecībā uz iekļaujošas izglītības politikas izstrādi attiecīgajā valstī, kā arī veicināja politikas apspriešanu. Darbā tika analizēta pieejamā informācija par iekļaujošas izglītības pašreizējo politiku attiecīgajā valstī; CPRA nepētīja faktisko politikas īstenošanu.

Šajā politikas kopsavilkumā ir izklāstītas no CPRA darbībām izrietošās galvenās atziņas, kas var būt noderīgas valstu turpmākajā izstrādes darbā attiecībā uz iekļaujošu izglītību, kā arī Aģentūras darbā ar dalībvalstīm un to labā.

### CPRA METODOLOĢIJA

CPRA metodoloģija tika izstrādāta izmēģinājuma posmā, kurā piedalījās Aģentūras darbinieki un astoņas Aģentūras dalībvalstis. Izmantotās metodes tika pilnveidotas un apstiprinātas turpmākajos posmos darbā ar citām dalībvalstīm. Līdz 2021. gada beigām CPRA bija iesaistījusās 24 Aģentūras dalībvalstīs (valstīs un jurisdikcijās).

Aģentūras pārstāvji un dalībvalstu politikas veidotāji bija vienisprātis, ka politikas izstrādes darbs ir jāinterpretē, ņemot vērā tā **uztverto mērķi**. Politiku pieejas var izstrādāt ar mērķi:

- **novērst** dažādus izglītības izstumšanas veidus, pirms tie īstenoti;
- **iejaukties** un gādāt, lai visiem izglītojamiem vienmēr būtu pieejama kvalitatīva iekļaujoša izglītība;
- **kompensēt**, veicot konkrētas darbības, un nodrošināt pakalpojumus gadījumos, kad profilakse un iejaukšanās nav pietiekama, lai nodrošinātu izglītojamo vajadzības iekļaujošā vidē.

CPRA darbā izmēģinājuma grupa noteica 12 politikas ieviešanas pasākumus politikas mērķu īstenošanai starptautiskā un Eiropas līmenī, kā arī uzlabotai izglītības sistēmu kvalitātei visiem izglītojamiem. Aģentūras darbinieki izpētīja dalībvalstu politiku pieejas attiecībā uz šiem pasākumiem. Darbinieki klasificēja pieejas kā atbilstošas profilakses, iejaukšanās vai kompensācijas kategorijai, kā arī noteica trūkumus, ja nekāda rīcībpolitika netika norādīta.



## GALVENIE SECINĀJUMI

CPRA secinājumi liecina, ka darbā ar valstīm, izpētot konkrētas politikas uztverto mērķi, var iegūt noderīgu informāciju politikas izstrādes darba atbalstam. Apsverot iespējas līdzsvarot profilakses, ievaušanās un kompensācijas pieejas un/vai politikas tvērums trūkumus, atsevišķas valstis var iegūt noderīgu informāciju iekļaujošas izglītības sistēmu politiku izstrādei. Šis apsvērumus izceļ arī plašākus vēstījumus Eiropas līmenī un piedāvā iespējamus pasākumus, ko īstenot, lai politiku izstrāde būtu vairāk orientēta uz profilaktisku pieeju.

### Iekļaujošas izglītības sistēmām ir nepieciešams visaptverošs politiku klāsts



Iekļaujošai izglītībai nepietiek tikai ar politikām atsevišķu izglītojamo atbalstam. Iekļaujošai izglītībai ir jābūt ietvertai un īstenotai dažādās politikās visos līmeņos.

12 pasākumi un uz politikām attiecināmi ieteikumi, kas izcelti CPRA darbā, var palīdzēt politikas veidotājiem pārdomāt esošās valstu politikas visās nozarēs, kas ietekmē iekļaujošu izglītību.

### Lai panāktu ilgtspējīgu iekļaujošas izglītības izveidi, ir jāapvieno trīs politikas pieejas



Ilgspējīgu iekļaujošas izglītības sistēmu izveidi ilgtermiņā var īstenot, apvienojot profilakses, ievaušanās un kompensējošās pieejas. Valsts virzību uz efektīvu un taisnīgu iekļaujošas izglītības sistēmu nosaka atteikšanās no rīcībpolitikas, kuras pamatā ir kompensācijas darbības, tā vietā ieviešot rīcībpolitiku, kuras pamatā ir ievaušanās un profilakses darbības.

### 12 politikas ieviešanas pasākumos ir iekļauti dažādi politikas pieeju modeļi



CPRA darbā iesaistītajās dalībvalstīs 12 politikas ieviešanas pasākumi tika īstenoti, izmantojot ļoti dažādas pieejas. Nepārprotamas tendences netika konstatētas, tomēr varēja identificēt visbiežāk un visretāk īstenotos pasākumus.

Dalībvalstīs tika biežāk īstenotas politikas attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar atbalstu uzlabotai sadarbībai, norādījumiem, iekļaujošai izglītībai un pirmsskolas izglītībai.

Mazākā mērā tika īstenotas politikas attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar skolas ētisu, uzlabotu pāreju no skolas uz darbu, agrīnas izsekošanas un mācību gada atkārtosanas negatīvās ietekmes samazināšanu, kā arī atbalsta uzlabošanu skolām ar sliktākiem izglītības rezultātiem.

## CPRA PROCESS

---

CPRA procesa pamatā ir sadarbība ar dalībvalstu politikas veidotājiem. Šāda sadarbība bija nepieciešama, lai varētu sistemātiski noteikt politiku stiprās puses un jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi — dalībvalstu pārstāvji var dažādi izmantot šo informāciju attiecīgās valsts kontekstā. Sadarbības un kopīgs attīstības darba procesi var palīdzēt turpmāk attīstīt Aģentūras darbu dalībvalstīs.

### Sadarbības priekšrocības



Saskaņotu iekļaujošas izglītības politiku izstrādes priekšnoteikums ir sadarbība ar izglītības ministrijām, kā arī citām ministrijām, institūcijām un iestādēm. Sadarbība palīdz noteikt esošās politikas, kas netīši veicina izstumšanu un darbojas pretēji iekļaujošas izglītības mērķim.

### Efektīvo un nepilnīgo jomu noteikšana



Lai varētu noteikt iekļaujošas izglītības politiku prioritātes īstermiņā un ilgtermiņā, ir nepieciešams sistemātiski noteikt politikas sistēmu stiprās puses un jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi. Ja ir zināms, kuras jomas ir efektīvas un kuras — nepilnīgas, tas var palīdzēt diskutēt ar visām izglītībā ieinteresētajām pusēm par politiku izmaiņām, kas nepieciešamas, lai varētu īstenot iekļaujošākas izglītības sistēmas.

## SASKAŅOŠANA AR POLITIKAS IZSTRĀDI STARPTAUTISKĀ UN EIROPAS LĪMENĪ

---

Darbs starptautiskā un Eiropas līmenī rada nepieciešamību arī turpmāk strādāt pie valstu iekļaujošas izglītības politikām, kas ņem vērā VISU izglītojamo vajadzības. Valstu tiesību aktos un politikās ir jāintegrē konkrētas starptautiskas un Eiropas Savienības saistības/prasības. Ir nepieciešama arī sadarbība visās nozarēs, lai apzinātu un novērstu sistēmas faktorus, kas liek šķēršļus taisnīgumam pret visiem izglītojamiem.

### Starptautiska un Eiropas līmeņa norises



Darbs starptautiskā un Eiropas līmenī var atbalstīt dialogu valstu politikas izstrādes darbā. Šāda dialoga rezultāts var būt skaidrs, vispārpieņemts priekšstats par iekļaujošu izglītību, gādājot par starptautisko konvenciju iekļaušanu valstu tiesību aktos un politikās.

## Attīstības virziens



Pamatdarbs starptautiskā un Eiropas līmenī apstiprina nozīmīgas norises politikā, kas nosaka attīstības virzienu. Pašlaik uzsvars tiek likts uz programmām, kas paredzētas plašākam izglītojamo lokam (īpaši tiem izglītojamiem, kuru apstākļi ir nelabvēlīgi), lai likvidētu daudzās valstīs esošo tiešo saiti starp iekļaušanu un speciālās izglītības vajadzībām/funkcionāliem traucējumiem. Pierādījumos balstītas politikas izstrādē jāizmanto daudzdimensionāla iekļaujošas izglītības pieeja, kurā, pētot marginalizējošos faktoros skolās un visā izglītības sistēmā kopumā, tiek ņemtas vērā individuālas atšķirības un atšķirības grupā.

## Izpratne par sistēmas faktoriem, kas ietekmē izglītības taisnīgumu



Lai varētu pilnībā novērst izglītības sistēmas faktoros saistībā ar diskrimināciju un vājiem sasniegumiem neaizsargātās grupās, politikas pamatā jābūt objektivitātei un taisnīguma nozīmei attiecībā uz izglītības iespējām. Politikā ir jāiekļauj skaidrs vēstījums par to, ka ir iespējams izstrādāt vienlaikus kvalitatīvas un taisnīgas izglītības sistēmas.

## UZMANĪBAS CENTRĀ — TURPMĀKS VALSTU POLITIKU IZSTRĀDES DARBS

CPRA darbu iespējams attīstīt arī turpmāk, lai varētu nodrošināt informāciju par valstu, Eiropas un starptautisko politiku mērķiem un uzdevumiem. Atjauninātu CPRA sistēmu var izstrādāt kā rīku iekļaujošas izglītības attīstības uzraudzības uzlabošanai Aģentūras dalībvalstīs, kā arī šo sistēmu var izmantot kā palīg līdzekli diskusijās par Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķiem un prioritātēm Eiropas izglītības telpā.

CPRA secinājumus var arī izmantot, lai atbalstītu plašāku pārraudzības darbu Aģentūras dalībvalstīs. CPRA izvaddatus var izmantot kā valstu pašreizējās politikas kritērijus. Ilgtermiņā valstis var pārskatīt šos izvaddatus, lai sekotu līdzi konkrētām politiku izmaiņām un attīstībai.

Pamatojoties uz vispārīgo CPRA darbu, visas turpmākās Aģentūras darbības dalībvalstīs papildinās Valsts politikas izstrādes atbalsta (CPDS) darbu. CPDS attīstīs CPRA darba procesus, izmantojot secinājumus, kas ir izrādījušies noderīgi atbalsta valstīm. CPDS mērķis būs izveidot visaptverošu sistēmu un metodoloģiju darbam ar dalībvalstu pārstāvjiem. Tādējādi dalībvalstu pārstāvji varēs izpētīt un uzraudzīt iekļaujošas izglītības sistēmu politikas sistēmu efektīvu ieviešanu savā valstī.

Papildinformāciju par CPRA skatiet kopsavilkuma pārskatā *Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*.